

DOPUNA ČLANKU »METHODII DOCTRINA«

Radoslav KATIČIĆ, Beč

Vladimir Koščak piše u članku »Dolazak Hrvata«, Historijski zbornik 40(1), Zagreb 1987, str. 362, bilj. 115 ovo: »Ne bismo se mogli složiti s Radoslav Katičić, Methodii doctrina, Slovo 36, Zagreb 1986, 11-44; da izraz u pismu pape Ivana X 'in primitie' ne znači 'u početku', nego 'među prvinama', jer bi ispalo da su slavenske države bile jedina prvina Crkve. U svakom slučaju izrazu 'in primitie' ne može se u ovom kontekstu oduzeti vremensko značenje.« Time me je upozorio na propust koji valja nadoknaditi makar i ovakvom dopunom.

U svojem citiranom članku govorim na stranicama 28-38 o tumačenju riječi papinskoga pisma: *Quis enim ambigit Slavinorum regna in primitie apostolice et universalis ecclesie esse conumerata* i njihova konteksta. Tamo pak nisam posebno protumačio i to da je srednjovjekovno *primitie* u svojem značenju posve jednakovrijedno antičkomu, i osobito biblijskomu; *primitiae*, pa je kao i ono neutralno prema broju predmeta na koje se odnosi. Prvine se ne broje, pa kada se spominju, bilo kao *primitiae*, bilo kao *primitie*, ne kazuje gramatički broj ništa o tome koliko je onoga što se prinosi niti koliko je prinošenja bilo. Kada je u primjeru navedenom u mojem članku riječ o *primitie rosarum*, to ne znači da se prinosi samo jedna ruža niti se samim tim izrazom govori samo o jednom prinošenju. Ovo posljednje kazuje u tom primjeru tek glagol: *obtulit rosarum primitiem*. Prvine su u načelu uvijek nebrojivo mnoštvo jer se prinose od svakoga priroda svake godine. Da sam to u svojem članku izričito objasnio, ne bi se sad Vladimir Koščak našao u položaju da svoje mišljenje obrazlaže neodrživim argumentom. Žao mi je što sam ga nehotice doveo do toga.

Dakako, interpretacija pisama Ivana X. dalmatinskoj crkvi, vladarima, velikašima i narodu teška je i zapletena, već i zato što su nam sačuvana u kasnu i očito iskvarenu prijepisnu. Tu se mogu valjano zastupati različita, pa i suprotna mišljenja. Razumljivo je stoga da Koščak ili tko drugi ne prihvaća moju inter-

pretaciju. Ja sam je, međutim, подробно obrazložio. Tek ako takvo poricanje bude vodilo računa o razlozima koje sam iznio, moći će se smatrati korisnim prilogom tumačenju tih tekstova. Tko god, kao Koščak, misli da izraz *in primitie* u tom kontekstu ima »vremensko značenje«, da one riječi dakle znače »na početku apostolske i sveopće crkve«, mora objasniti:

- kako se onda može razumjeti usporedba sa Sasima (*sicut Saxones novo tempore*), koji su, isto kao prije njih dalmatinski Slaveni, od samih svojih početaka, još od kolijevke (*a cunabulis*), primili crkvenu propovijed i s njom ujedno vjersku pouku i književnu naobrazbu (*doctrinam pariter et litterarum studia*);

- po čemu su onda dalmatinski Slaveni *specialissimi filii* crkve, i to u istom smislu i na isti način kao u novo doba Sasi, a ne kao stanovnici Italije, Grčke ili Male Azije, koji doista pripadaju crkvi od apostolskih vremena;

- zašto bi *apostolica et universalis ecclesia* u tom pismu bila kršćanska crkva apostolskih vremena, kad u pismu koje je isti papa u istoj prilici napisao dalmatinskom episkopatu nedvojbeno označuje rimsku crkvu svojega vremena: *Romanam et apostolicam atque universalem ecclesiam in cuius cathedra deo auctore nos presidemus*, a to se slaže s crkvenom terminologijom onoga vremena, te je *АПОСТОЛНІКЪ* kao naziv za papu ušlo čak i u najstariju ćirilometodsku književnost. Odatle pak nitko neće zaključivati da životopisci solunske braće smještaju njihovo djelovanje u apostolsko doba kršćanskih početaka.

Sve to jest подробно razloženo u mojem članku. Tek ako se to objasni i pokaže kako se slaže sa shvaćanjem da ono *in primitie* znači »u početku« i da se odnosi na apostolsko razdoblje kršćanske crkve, može se i valjano poricati da te riječi u papinu pismu znače »među prvina«, a nikako ne tako da se razmišlja o broju tih prvina.

Sažetak

Potaknut nastalim nesporazumom pisac dodatno objašnjava da srednjovjekovno *primitives* isto kao antičko i biblijsko *primitiae* ništa ne kazuje o broju predmeta što se prinose niti o broju prinošenja jer se prvine tim latinskim riječima izriču kao nešto što nije brojivo.

Zusammenfassung

ERGÄNZUNG ZUM AUFSATZ »METHODII DOCTRINA«

Aus gegebenem Anlaß wird zusätzlich klargestellt, daß das mittellateinische *primitives* ebensowenig wie das antike und biblische *primitiae* etwas über die Zahl der dargebrachten Gegenstände oder über die der Darbringungen aussagt, weil die Erstlinge als nicht zählbar ausgedrückt werden.

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 18. listopada 1988.

Autor: Radoslav Katičić

Institut für Slawistik

der Universität Wien